

REPRESALIAT: Francesc Prat Bonvehí¹

PARAULES CLAU: Exili, Argelers.

En Francesc Prat Bonvehí va néixer a Òdena (Barcelona), el dia 1 de maig de 1907; era fill d'Antoni Prat Codorniu i Rosa Bonvehí Aguilera. El nostre protagonista es va casar amb Florentina Martorell Solé ², el 18 de juliol de 1931.

La filla de la parella és Maria Assumpció Prat Martorell, nascuda el 3 d'agost de 1932 a Esparreguera, a cal Tardà, al carrer Taquígraf Garriga³ d'Esparreguera (hi va viure fins als tres anys).

La Maria ens relatava que en temps de la República havia anat a escola a una casa particular amb la senyora Teresina, a "la casa blava" de la carretera, actual Avinguda Francesc Macià⁴. Més tard, va anar a l'escola pública del carrer Ferran

Puig⁵. Ens recordava que les classes sempre van ser en català fins després de la guerra.

A mesura que parlem, els records retornen, la feina de transportista de vi del Francesc, la relació amb persones vinculades a ERC quan va tornar de França:

M'han explicat poques coses del meu pare. Recordo que de petita, ell tenia un *camión* d'aquella època i feia compra-venda de vi. Anava als pagesos del voltant, comprava el vi i anava a les tavernes a Barcelona (...) vi de les vinyes del voltant ja que abans hi havia moltes vinyes, a Mas d'en Gall n'hi havia moltes. El pare era molt conegut i li deien el Tardà, tot i que era el nom de casa nostra. Ell era d'Òdena i es va casar amb la meua mare, va entrar a la família i va agafar l'ofici del meu avi, que quan va venir aquí, com que era de pagès, va fer aquest negoci. Tenia un cotxe, li deien el Ford, aleshores li deien així, i el meu pare va entrar a

Francesc Prat al servei militar. Anys vint
Font: Arxiu familiar.

¹ Entrevista realitzada a Maria Assumpció Prat Martorell dins del projecte: *Memorial Democràtic del Baix Llobregat; de les experiències personals a l'èxit col·lectiu*. 11 d'octubre de 2022. Autores: Joana Llordella i Blanca Mampel. Direcció projecte: José Fernández i Elionor Sellés.

² Nascuda l'any 1907 a Castellolí. Filla de Francesc Martorell Prat i de Cecília Soler Moncunill. La família era coneguda amb el motiu de cal Tardà. Aquest motiu familiar té el seu origen al mas familiar on el seu pare feia de masover. Ella i la seva germana eren conegudes com "les tardanes".

³ Aleshores era carrer de Madoz.

⁴ Es refereix a la que era d'en Piqué, al passeig de Francesc Macià, núm.191.

⁵ Durant la guerra, 1936-39, s'habilità la casa coneguda com a Cal Ferran Puig, al núm. 57-59, actualment de la família Galvis-Ramon. Aquesta escola encara hi romangué un any o dos en la postguerra. Hi exerciren la Sta. Teresa Gili i l'auxiliar Montserrat Casals.

treballar amb el meu avi.⁶

La Maria ens explicava que el seu pare va haver d'entomar el pes del negoci familiar l'any 1932, quan va morir el seu avi. El Francesc i el seu sogre, Francesc Martorell, van partir un accident al pont de Magarola, en estimbar-se el camió en el qual anaven. El sogre va morir i el Francesc va quedar ferit però se'n va sortir. Podem llegir la notícia de *La Publicitat* on ho relata:

La Publicitat. Barcelona. 23 d'octubre de 1932.

No hem pogut trobar cap documentació que ens reveli a quin partit o sindicat pertanyia en Francesc, però la seva filla ens contava que *ell devia estar en algun partit però jo era molt petita i no ho sé. No sé si era d'ERC i de la CNT, em sembla. Tenia molta relació amb en Francesc Closes, amb el Comaposada*⁷ (...)»⁸

⁶ PRAT, Maria Assumpció, entrevista cit.

⁷ Els noms que menciona es poden trobar referenciats en aquest web i ambdós estaven fortament vinculats amb ERC.

⁸ PRAT, Maria Assumpció, entrevista cit.

LLORDELLA, Joana; MAMPEL, Blanca, *Biografia de Francesc Prat Bonvehí del projecte Memorial Democràtic del Baix Llobregat* [en línia], Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (2022), <http://www.memorialbaixllobregat.cat/testimonis-i-biografies/repressio-franquista/biografia-88.htm>, [data de la consulta]

En Francesc al centre a l'Avinguda Francesc Macià amb el mercat municipal, a la dreta. 1933. Font: Arxiu familiar.

En Francesc, durant la guerra, va continuar amb el transport, tot i que no tenia tanta feina com abans, a més, tenia por d'anar a les tavernes perquè els requisaven la càrrega. *A vegades marxava al matí amb por de si li prenién la càrrega.* Quan s'apropaven les tropes franquistes, els republicans li van agafar el camió i aleshores ell els va ajudar en el transport d'armes, menjar...*Recordo que a vegades s'estava tres dies fora, i quan venia a casa, ens portava llaunes de menjar.*⁹

La Maria ens recordava quan passaven els avions i quan els avisaven *que arribava la pava*¹⁰. Aquest era un avió de reconeixement que normalment precedia als avions encarregats dels bombardeigs.¹¹

⁹ PRAT, Maria Assumpció, entrevista cit.

¹⁰ un avió anomenat així pel característic soroll que feia, similar al d'un paó.

¹¹ Podria ser un avió tipus Heinkel-46.

Exili i retorn

El nostre protagonista va ser membre d'ERC i no tenia cap causa pendent, però va haver d'exiliar-se a França, *sense el camió perquè li havien requisat. Va marxar amb el seu germà Ignasi que vivia a Igualada*. La nostra testimoni sap, a través del seu cosí que viu a França, que el pare va estar al camp d'Argelers, entre d'altres. *Hi van estar molts dies*.¹²

El camp d'Argelers

La professora Maribel Ollé, que ha estudiat l'exili baixllobregatí fent referència al camp d'Argelers, ens relata:

La població masculina adulta, tant els combatents, que foren desarmats tant bon punt entrar, com els civils, va ser conduïda majoritàriament cap a l'únic recinte que havia previst el govern francès per acollir-los, el Camp d'Argelers-sur-mer, que de fet era un tancat a la platja, a la intempèrie¹³.

Francesc Prat a França, quan va sortir del camp d'Argelers.
Font: Arxiu familiar.

Segons ens descriu un dels represaliats estudiats en aquest web, Pere Bou Jornet¹⁴, d'Olesa de Montserrat, el camp d'Argelers es trobava distribuït en tres departaments i es dividia en dues parts, una per als civils i l'altra per als militars. Hi havia una infermeria, tot i que no hi havia res per guarir-los, situat quasi tocant a mar. De seguida però, van veure que la situació era bastant deplorable i que van haver de fer-se ells mateixos un aixopluc per dormir:

(...) el meu amic Manel i jo n'érem dels que ens trobàvem en el més complet abandó i per *lo* tant, sense mitjans. Començaren per fer-nos una barraqueta per albergar-nos i així *no tenir que* dormir a l'aire lliure, com també refugiar-nos de la pluja i d'altres contrarietats i revessos al *tenir que* viure a l'intempèrie¹⁵.

Aviat, aconseguir menjar es va convertir en la preocupació bàsica:

¹² PRAT, Maria Assumpció, entrevista cit.

¹³ OLLÉ, Maribel (2017). *Aproximació a l'estudi de l'exili polític de 1939 al Baix Llobregat. Estat de la qüestió i estudi de cas sobre Sant Feliu de Llobregat*. Barcelona: Universitat de Barcelona; pàg. 86.

¹⁴ Vegeu el web del Memorial del Baix Llobregat: <http://www.memorialbaixllobregat.cat/testimonis-i-biografies/repressio-franquista/index.htm?pag=1>.

¹⁵ BOU, Pere. *Memòries*. Document inèdit.

Després ens preocupàrem de *lo* que calia fer-ne per *poguer* adquirir el *subministre*, *lo que* en resultà impossible d'aconseguir-ho en aquell lloc tan desorganitzat, ja que hi havia barraques que n'eren cinc o sis i en tenien el *subministre* de vint i així successivament, i en canvi, n'hi havia molts d'altres que com nosaltres no *en* disposaven de cap mena d'avitualment¹⁶,

El Pere també explicava com l'arribada dels camions amb el pa provocava "lluïtes campals":

(...) quan venien uns camions plens de saques de pa que repartien d'una manera molt poc ortodoxa, ja que des de dalt dels camions anaven tirant els pans com aquell que el tira a les feres salvatges, i formant-se una veritable batalla campal entre els refugiats per fer-nos d'algun d'aquells pans, *lo* que feia que alguna vegada en teníem algun de ben *apretat* als nostres braços se'ns venien dos o tres al damunt, fent-nos caure a terra i forcejant acaloradament i, al final, podia més la força dels tres junts, contra la palesada debilitat d'un de sol que *a/* trobar-se incapacitat per *defendre's* sucumbia en la lluita, i aleshores, condolït pels cops rebuts i per la pèrdua del pa que ja tenia com a ben seu, retornava a la lluita (ja que no n'era *altre* cosa que una lluita) per veure de tornar a fer-se *d'un* pa¹⁷.

La vida al camp no era segura i, de tant en tant, apareixia alguna persona ofegada al mar, fos senegalès, espanyol, principalment dones, tots amb senyal de mort violenta. Segons el testimoni del Pere, moltes dones eren assetjades i si no accedien als desitjos dels assetjadors podien acabar morint:

(...) les que es negaven a prestar-se a vendre'n l'honorabilitat amb energia i decisió, de les que a pesar de tot es negaven a sucumbir a la xarxa de pressions que les encerclaven assíduament, algunes d'elles i com a venjança a la seva rotunda negativa, anaven a parar a les blavoses aigües de la platja.¹⁸

El Francesc devia fer el recorregut de molts dels exiliats catalans, camps de refugiats, sortides per treballar, probablement en alguna companyia de Treballadors Estrangers o algun particular que el contractava. Sabem que va continuar treballant amb camions i que feia de conductor però no coneixem on exactament; la família sí que sap que va estar a la banda italiana dels Alps i que l'últim poble on va viure és a Morhange –un municipi francès, situat al departament del Mosel·la i a la regió del Gran Est–. La Família del seu germà exiliat, que no va tornar, actualment viuen a Folschviller (és un municipi francès, situat al departament del Mosel·la i a la regió del Gran Est).

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ BOU, Pere. *Memòries*. Document inèdit.

¹⁸ *Ibidem*.

LLORDELLA, Joana; MAMPEL, Blanca, *Biografia de Francesc Prat Bonvehí del projecte Memorial Democràtic del Baix Llobregat* [en línia], Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (2022), <http://www.memorialbaixllobregat.cat/testimonis-i-biografies/repressio-franquista/biografia-88.htm>, [data de la consulta]

El Francesc a l'esquerra, amb el seu germà Ignasi a França. Eren els primers temps a França, després de la Guerra Civil espanyola. Font: Arxiu familiar.

LLORDELLA, Joana; MAMPEL, Blanca, *Biografia de Francesc Prat Bonvehí del projecte Memorial Democràtic del Baix Llobregat* [en línia], Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (2022), <http://www.memorialbaixllobregat.cat/testimonis-i-biografies/repressio-franquista/biografia-88.htm>, [data de la consulta]

En Francesc Prat davant d'un Jeep militar americà a França. 1945. Font: Arxiu familiar.

Probablement ens serà difícil d'imaginar que aquesta família quasi no tingui informació del pare o de l'avi, i davant les fotografies es fa evident el silenci, el silenci per oblidar, el silenci per protegir-los. Un altre tipus de repressió. És per això que, quan ens mirem les fotografies a l'entrevista no ens poden donar massa informació i sorgeix la tristesa. La fotografia de més amunt n'és un exemple, és a França, segur, i ens l'imaginem en una zona rural però no sabem on. Les forces aliades hi són presents, si tenim en compte el Jeep Willys i la inscripció d'U.S.A. 2220554-s. A més, hi destaca l'estrella de cinc puntes que representa la força, el coratge i la llibertat; és coneguda com l'"estrella de la invasió" i es començà a utilitzar en vehicles l'any 1942 a Anglaterra.

Durant un temps van estar sense connexió amb la família i, encara que no es conserva cap carta, la Maria ens explica que les havia llegit però que no recorda el seu contingut. Ella ens rememora que la correspondència devia passar censura i que per a evitar-ho, quan el seu pare va estar a Marsella, les cartes les passaven a través d'un conegut per Andorra i així s'asseguraven que arribarien amb més seguretat.

Foto amb un amic a França poc abans de retornar (1946). La família creu que és qui l'havia ajudat a trobar feina en aquest país. Font: Arxiu familiar.

Quan el Francesc marxa a França, la seva esposa, que havia treballat a la fàbrica de cal Montaner i Font, "de les tovalloles" com era coneguda popularment, i que havia deixat la feina per dedicar-se a la seva filla –la nostra testimoni– va haver de posar-se a netejar a diverses cases per poder sobreviure. Es va trobar sola i es va haver d'espavilar com va poder, *al temps de les vinyes anava a tallar brots de les vinyes fins que la van tornar a llogar a la fàbrica perquè l'Angunells¹⁹, que era veí de carrer de la família de la mama, la va deixar entrar. També havia anat a cuinar per algunes famílies.*²⁰

La Florentina no va tenir problemes amb la gent del poble però la Maria ens va confessar que sí:

No té pare, no té pare! I de pare sí que en tenia però, clar, era roig. Anava a les Escoles nacionals, i m'ho deia una nena que era veïna, cada dia la passava a buscar i la seva mare li va dir que no volia que hi anés perquè era la filla d'un roig. La mestra, clar, ens van portar una mestra de Còrdova que no sabia ni on era Catalunya, quan no parlaves en castellà...²¹

El Francesc volia que la seva esposa i filla anessin a França, com ho havia fet la família del seu germà, que estava a l'exili també, però tenien por que els prenguessin la casa ja que no la tenien escripturada i algú de l'Ajuntament els van recomanar que no marxessin:

Quan va tornar, ja no era el mateix, tants anys a fora, deia que es va adaptar bastant a França, però no explicava coses, li havies d'anar traient la informació...

¹⁹ Es refereix al J. Angunells, que va ser director de l'empresa i que vivia prop d'on havia passat la infantesa la Maria Prat al carrer Madoz, per tant, hi havia una amistat de veïnatge.

²⁰ PRAT, Maria Assumpció, entrevista cit.

²¹ PRAT, Maria Assumpció, entrevista cit.

LLORDELLA, Joana; MAMPEL, Blanca, *Biografia de Francesc Prat Bonvehí del projecte Memorial Democràtic del Baix Llobregat* [en línia], Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (2022), <http://www.memorialbaixllobregat.cat/testimonis-i-biografies/repressio-franquista/biografia-88.htm>, [data de la consulta]

Per mi era un home desconegut. Quan el tiet va tenir la família a França, ell es va quedar sol perquè el seu germà va anar a un altre lloc a treballar a les mines.²²

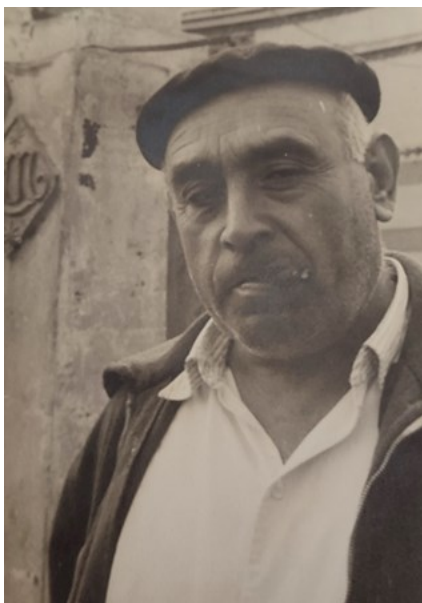
Foto del Francesc al seu retorn amb l'esposa i filla. Font: Arxiu familiar.

Quan el Francesc va tornar a Esparreguera, l'any 1948, la seva filla ja tenia 16 anys, *ell ja era una altra persona*²³, però va continuar amb el negoci del transport i no va tenir cap problema perquè coneixia molta gent.

²² *Ibíd.*

²³ *Ibíd.*

LLORDELLA, Joana; MAMPEL, Blanca, *Biografia de Francesc Prat Bonvehí del projecte Memorial Democràtic del Baix Llobregat* [en línia], Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (2022), <http://www.memorialbaixllobregat.cat/testimonis-i-biografies/repressio-franquista/biografia-88.htm>, [data de la consulta]

Francesc Prat en una fotografia al final de la seva vida. Font: Arxiu familiar.

El Francesc va morir a Esparreguera l'any 1968.

La nostra testimoni: Maria Assumpció Prat Martorell

La Maria Assumpció és filla del nostre represaliat, en Francesc Prat Bonvehí i la seva esposa Florentina Martorell Soler; va néixer a Esparreguera el 3 d'agost de 1932, concretament al carrer Taquígraf Garriga, aleshores carrer Madoz. Més tard aniria a viure al carrer de Ferran Puig, que és on viu actualment. Era d'una família coneguda com a cal Tardà. És vídua i té una filla molt activa dins del món cultural esparreguerí.

Professionalment la Maria va treballar a la indústria tèxtil i fins a l'actualitat ha format part del Col·lectiu Esparreguerí de Recerques.